

موسیقی و جامعه بشری

وقتی می‌خواهیم فرهنگ ایرانی را تعریف کنیم، یا
برای کسی از مشخصاتش بگوییم، بی‌تردید موسیقی
ایرانی نیز در این تعریف نقش مهمی دارد. موسیقی
ایرانی در طی هزاره‌های متمادی و احتمالا بیش از هر
ملت دیگری فرهنگ ایرانیان را نسل از پی نسل شکل
داده است.

چطور می‌توانیم تأثیر موسیقی را بر اجتماعات

انسانی توضیح بدهیم؟

هیچ فرهنگ بشری نیست که موسیقی نداشته باشد.

شاید این از محدود چیزهایی باشد که بین تمدن‌های

بشری مشترک است. هرگاه مردمی از یک فرهنگ به

مردم دیگر می‌رسند و موسیقی‌هاشان را با همدیگر

شریک می‌شوند، درواقع شیوهی زیست اجتماعی

همدیگر را درمی‌یابند.

همین حالا هم هر بار که بناست تا ملت‌ها و اقوام
گرد هم جمع شوند، به واسطه‌ی موسیقی با همدیگر
گفت‌وگو می‌کنند: به المپیک نگاه کنید، یا مراسم
گشایش جشنواره‌های بین‌المللی را ببینید؛ همه‌شان
با موسیقی گشوده می‌شوند و خلاصه که موسیقی
همان زبانی است که همگان آن را می‌فهمند.

هنرمندان تجسمی بسیاری هستند که در مین خلق
نقاشی یا آثار دیگر، به موسیقی آهنگ‌سازانی از
سرزمین‌های دور و نزدیک گوش می‌دهند و از این آثار
الهام می‌گیرند؛ برای نمونه، هنرمندی غربی در مین
گوش دادن به موسیقی‌های اقوام آفریقایی از طیف
های قرمز و نارنجی بیشتر استفاده می‌کرده است...

از آن عجیب‌تر این‌که به گواه پژوهشی در دانشگاه
گرونینگن، دانش‌آموزان در مین شنیدن موسیقی‌های
شاد و تند، چهره‌های دیگران را شادان می‌بینند و در
هنگام شنیدن موسیقی‌های اندوه‌بار، چهره‌های بی
حالت به نظرشان چهره‌های ناراحت می‌آیند.

این نکته وقتی مهم می‌شود که بدانیم مغز انسان
برای تشخیص چهره‌ها تجهیزاتی در لب گیجگاهی
تحتانی و میانی دارد که کارشان فقط تشخیص چهره
است تا انسان بتواند به موقع چهره‌ی هم‌وردان و
جانداران خشمگین را تشخیص بدهد و جانش را نجات
بدهد.

با همه‌ی این‌ها، چطور موسیقی فرهنگ‌ها با همدیگر
تفاوت می‌یابد؟ چرا موسیقی مردم ایران با مردم
ترکیه متفاوت است؟ آیا مسئله بر سر تفاوت‌های
زبان‌شان است؟ خب پس چرا موسیقی ما با مردم
افغانستان تا این اندازه متفاوت است؟ شاید این
امر منتج از چیزی باشد که روح زمانه می‌نامیم.

نمای موسیقی هر دوره، پژواکی است از روح زمانی
آن دوره و می‌توان ردپای مردم و رسوم و عادت
هاشان را در آن پیدا کرد. بی‌گمان موسیقی هر مردم
از منظر میراث ملی و فرهنگی آن مردم ارزشمند
است، اما اگر آن را به چشم برگی از تاریخ فرهنگ و
نمایان‌گر روح هر دوران بگیریم، می‌توانیم از آن برای
پیوند برقرار کردن میان ملت‌ها استفاده کنیم و
فرهنگ یکدیگر را بهتر بشناسیم.